

נתן זך

אם בארזים נפלה...

על מתראיינים בעל כורחם

מי היה מתאר זאת לעצמו לפני 20, לפני עשור שנים? לא, אפילו מרשל מקלוהן, בעל התחזיות הנודע (המימצע-המדויק הוא המסר"), לא חזה זאת בהיותו שכבר נתממש בחלקן. והאמת היא שבהיקף כזה וברמה כזאת ובהכרחיות דומה אין התופעה קיימת אף באחת מארצות הברכות המוכרות לי. שם המיפלת: חשיפה. שהוא שם זמני ליחסייצבור, או ליחצנות, מושג שלא במיקף רה נתחדש בשנים האחרונות דווקא. כלשון ציורית: תוף הפח שכל מי שמתכוון להוציא לאור ספר אצלנו, להציג במקומותינו תערוכה, להופיע כאן בתוכנית-בידור או במופע זמר — חייב לקחתו בכיור, ללכת למקומות שמתופפים בהם — פעם היה זה שער העיר, היום אלה הם שערי העיתון, הטלוויזיה, הרדיו — ולהכריז על מרכולתו תוך שהוא מתופף: הנה אני.

בריוק: הנה אני, יותר מאשר: זוהי מר-כולתי.

שאינו מוחש. וראה מיקרהו של דן בן-אמוץ, מנוחתו ערן. כיצד קם כל זה ונהיה — וכימי רור אחד בלבד? ובכן, התשובה מורכבת ומסובכת עד מאוד. ולה אלה עיניי. כמו למלאך-המוות במקורות שלנו. אבל לפני שננסה להישיר או להשפיל מבט בכמה מהן — הרי סיכום פרק א'. לא רק אברהם בן-יעקב דודר פוגל, רחל ואלישבע, ברנר, שופמן, גנסיין ויעקב שטיינברג. אפילו נתן אלתרמן ואהרון מסקין, רודר הנדרל והנה רובינא, יונתן רטוש ואליהו טסלר, אמיר גלבוץ ולהא גולדברג — היו מעדיפים שתצא נשמתם בטרהה ובלבד שלא יצטרכו לחזור ולספר, ערב צאתו לאור של כל ספר חדש פרי עטם, אימתי אנסו/נאנסו באחרונה, כמה סבלו מנחת זרועו של אביהם מולידם, מדוע הם חשוכי-ילדים או בתולות זקנות וכמה מצייקים להם רגשי-הנחיתות ותחושת-האפסות שלהם.

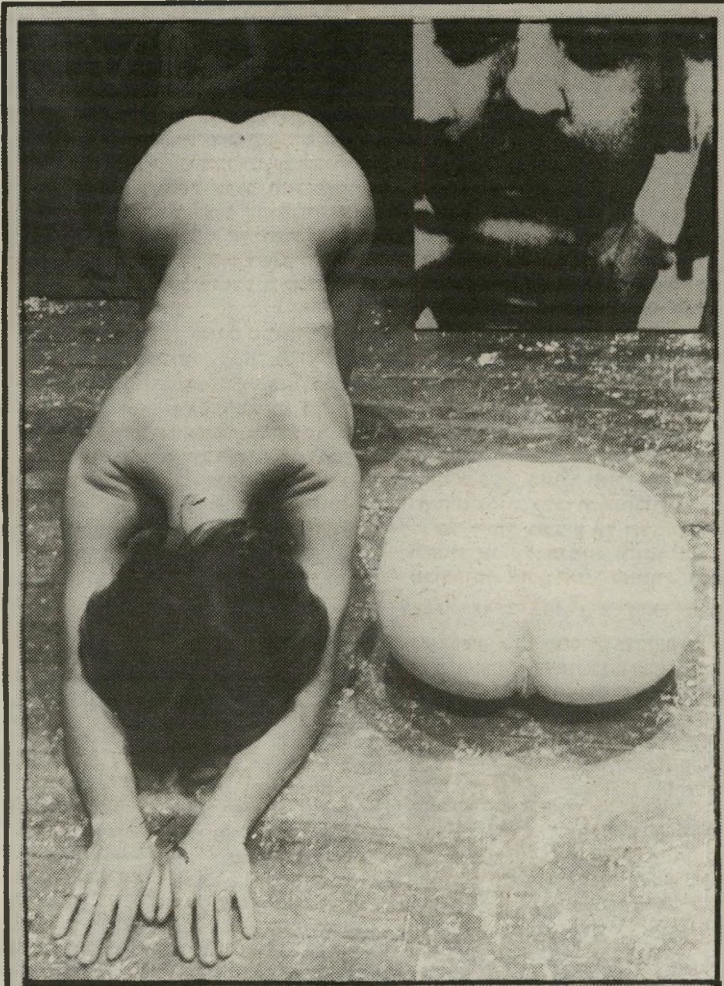
התחרות והשוק

מדוע? האם באמת היו כל הראשונים ככניי ארם ואילו אנו כולנו חמורים אבות לחמורים או אתונות? הלא היו כל אלה נפילים, ואילו אנחנו כולנו — ננסים שבננסים? שאלה היפותטיות. שהרי את התשובה אי-אפשר כמובן לקבוע בוודאות. האם מפני שינוי העיתים והאופנה קרה לנו הרבר הנורא הזה? ושמה גם ירינו שלנו במעל, שכא עלינו מרצוננו שלנו להכין לעצמנו מעט. עיתונות טובה? טרם שיבואו ה-מבקרים שנואיי-נפשו לכלות בנו את ועמם כסגנון הרווח במקומנו כיום הזה? ואולי — כמאמר המארכסיסטים — הביקוש הוא שהוליד, במיקרה זה, את ההיצע וזה, בתורו, הוליד את היכרות. נכון, מעולם לא היו בישראל כל כך הרבה עיתונים ושבוועונים וירחונים ומקומונים ושמוקומונים וערוצים וגלים שכולם זועקים — כאותן עלוקות — הן הכי:

וגם זה: מעולם לא היתה תחרות כזאת בין סופר לסופר ובין סופר לזמר, בין מנחש-באוב למשורר, בין שחקנית למכשפה, או ידעונית. תחרות על כספו והוקרתו ותשומת-לבו של קהל-הלקוחות. והכל — באיצטרופן, תחת כנפי השמיים (אבל לא השכינה) ובכיכרה-השוק. ובאיצטרופן או בכיכרה-השוק — כל מי שצווחתו רמה משל חברו — נשמע יותר. וכל גימיק — מגמק. וכל מי שזוכה ומגיע לקהל צופים/קוראים גדול יותר — מאושר יותר. הוא מאושר יותר והומל/האמרגן שלו מאושרים יותר והחזנת והפילגש מרוצות ממנו יותר ומקנטרות אותו אפילו אם זהיתה או עתהיה (כפי שצריך לומר כעב-רית, אלילי) הם-עצמם שימשו נושא לחשיפה של הוזכה המאושר שלנו אשר עמד וגילה את קלונם/קלקלת/הפרורסיה שלהם, או את עצם קיומם, לעיני כל. והכל" פירושו כאן חלק מאותן אלה עיניים של מלאך-המוות. עכשיו נציף עין (אחת) בכריחה שלפניה עומד הסופר/המשורר/האמן שלנו, ובכן, אפשר לו שיבחר אחרי רבים להטות, כמאמר הפיתגם. ומי יבוא אליו בטענות על כך — בתורה שהיא כולה, עממית? תורה שבני-הטובים שבה ירדו מכבר מניכסיהם, עולם שכולו שוק ורכלים גדול אחד של קונים

השאלה המטרירה (אותי, לא אתכם), מדוע לא הוצאתי שום ספר חדש מזה שנים. אבהיר: פשוט אינני רוצה לחזור ולספר כיצד היה אבי — קצין-פרשים טטרי שתום-עין — עומד ומתעמר באחותי בבית-המרזח המישפחתי, לעיניה הקמות של אמי, רקדנית לשעבר בבית התמחוי של באהיה. לא, ולא רק זה. אני אפילו על ימי בית-

ומוכרים, של קחתן, של מיקח ומימכר דחופים ובהולים, בלא סובלנות וסבלנות אפילו עד יום מחר ומחרתיים, אשר בהם נמות... בעבר האחר הוא כמובן מסתכן בכך שהמ"ל שלו יאמר לו, באמצעות היחצן הממונה על דברים ממין זה: תא שמע, חביבי. אני כסף לפירסום אין לי, כידוע לך. שהרי מי כמורך יודע ומכיר את מצבי הכספי (אבל

חשיפה: מקור ותרגום. או: שתי יצירות — באבן ובבשר

במוסיאון הפתוח בתפן נפתחה בימים אלה תערוכתו של האמן יהודה נימן המתגורר דרך-קבע בפאריס. בתערוכה (איור: עמוס קינן) פסלים, קולאזים, תחריטים והדפסים על מתכות, וכן תצלומים אמנותיים של האמן השולט בטכניקות רבות. בהקדמתו-לקטלוג של מבקר האמנות הצרפתי פייר רסטאני, מתואר יהודה נימן כאחד האמנים המובילים כיום ב-Mec-Art, האמנות המיכאנית המושגת על "שימוש בלעדי בשיטות מיכאניות לשיחזור של התמונה". ובהמשך: "ללא היסוס אני מוקיר וקציר האירוטי הגדול של מינן; האיש שביצירתו... הבשר נהיה אהבה". וכל אדווה קלה שבקלות על עור הדוגמנית" מועתק אל האבן. במבוא של עמוס קינן, באותו קטלוג, הוא כותב: "בתקופת השפע והצריכה, קשה להיות לווייתן וקשה להיות סרדין, אם אינך מקדים את מתחרך בטכנולוגיה חדשה, בשיווק אגרסיבי, ביחסי-ציבור. מי שאינו משתנה ללא-הרף, נותר מאחור, נשכה. ואם מדובר באמן, אומרים עלו שנשאר תקוע, שעבר זמנו. במסחנת-הבשר הנודאה של מרכזי האמנות הגדולים, נשתנים ביתד אריות ותולעים, לווייתנים וסרדינים, והם נמכרים כמזון מרוכז לציפורים בכלוב, לדגי נוי, להאכלת צינצילות בחוות לגידול פרוות ואת בשון החחון של הצינצילות שפרוותן הופשטה מעליהן, לרעבים ביבשות הרעבות."

הספר ותור הוזהב של הילדות ועידן הכסף לא שלונסקי-אלתרמן וימי הפליו או הארד של חברות-הרחוב שלי ומה שזו עוללה לנפשי הרכה — אפילו על כל זה אין לי חשק לספר. נשאלת השאלה, האם מסע, התפשטות הגשמיות" הזה באמת הכרחי, כפי שנרמה ליחצניני, ואפילו לנו עצמנו — בעיתות

הסופר גם יודע הכל על רבר הווילה שאותה בנוה אותו מ"ל בכספי ה-גניולות" שלו. ואם אין אתה לך — מי לך.

התפשטות הגשמיות

והנה כבר השכתי לכם, כבדרך אגב, על